

історія, реалії, перспективи : матеріали науково-практичної конференції (Суми, 26–27 травня 2022 р.) / уклад. : І. Р. Жиленко, В. О. Садівничий. Суми : Сумський державний університет, 2022. С. 87–92.

3. Макух-Федоркова І. Вплив соціальних медіа в на еволюцію сучасних міжнародних конфліктів. *Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент*. 2020.Т. 8. С. 216–230. DOI: <https://journals.chnu.edu.ua/index.php/mediaforum/article/view/182>
4. Петренко О. С. Мережеві ефекти комунікації у функціонуванні масової свідомості в період інформаційної війни. *Грані*. 2018. № 8. Т. 21. С. 30–39.
5. Полулях Ю. Семіотична класифікація мемів гібридної війни (в контексті конфлікту на Донбасі). *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2017. № 5. С. 102–112
6. Рущенко І. Тактика керованого хаосу як інструмент гібридної війни. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2017. № 5. С. 5–28.
7. Чернявська Л.В. Досвід дискримінації і тема дискримінації в мемах. *Людина в українському суспільстві в системі цінностей прав людини: сучасний вимір медіадіяльності* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 14 трав. 2021 р. Київ, 2021. С. 337–340. URL: http://journ.univ.kiev.ua/nauka1/wpcontent/uploads/2021/05/Zbirnyk_human21.pdf#page=55 (дата звернення: 21.09.2022).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-263-3/34>

Старков В. І.,

*аспірант факультету систем і засобів масової комунікації
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

Науковий керівник: Підмогильна Н. В.,

доктор філологічних наук, професор,

*завідувач кафедри видавничої справи та міжкультурної комунікації
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

УКРАЇНСЬКА МОВА – ОСНОВА ДЕРЖАВНОСТІ ТА БОРОТЬБИ З РОСІЙСЬКОЮ АГРЕСІЄЮ

Широкомасштабна війна, розпочата росією проти української держави, 24 лютого 2022 року, встановила останній рубікон так званого білінгвізму – двомовності, який полягав у певній перевазі української мови в ЗМІ та повільному використанні російської в повсякденному

житті, за яким слідує не тільки втрата української самоїдентичності, державності, але й фізичне знищення європейського народу.

Державна мова належить до головних ознак будь-якої держави разом із прапором, гербом і гімном. Стаття 10 Української Конституції, закріплює статус української, як єдиної державної мови. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України. На превеликий жаль, всі тридцять років української незалежності, стаття головного закону країни, щодо статусу української мови мала лише декларативний характер. Не знання української мови – головного ознаку державності та її нехтування, ніяким чином не впливало на життя людей, щодо їх відповідальності за порушення цієї статті Конституції.

На початку ХХ століття, видатний мовознавець Іван Огієнко, давав чітку настанову питанню української мови, яке в історії сучасної України мало певну двозначність. Відповідь на питання «бути чи не бути українській мові» означає «бути чи не бути Українській Державі». Одна з найголовніших функцій будь-якої мови націотвірна. Приховування чи замовчування актуальності розвитку та використання мови народу призводить до його асиміляції—«розчинення» в масі інших народів, та повному культурологічному та природньому знищенню [5, с. 123].

Українська мова, разом із її словниковим запасом глибоко укорінена в історію давніх часів європейського континенту. Наприкінці ХІ століття на українських теренах з'явилися тексти, які відносять до наукової мови і граматики, книжної мови – світської літератури, ділові та канцелярські документи: королівські грамоти, судові документи, гетьманські універсали. Серед них: словники Зизанія, Смотрицького, Ужевича, Беринди [2, с. 13].

Важливість розповсюдження та розвиток національної мови – пріоритетна державна політика країн світової спільноти. До недавнього часу з цього приводу, в певних українських колах виникало непорозуміння, яке вдало ретранслювалося широкому загалу.

За твердженням сучасної української поетеси Ліни Костенко: «У всіх народів мова – це засіб спілкування, у нас це фактор відчуження. Не інтелектуальне надбання століть, не код порозуміння, не першоелемент літератури, а з важкої руки імперії – ще й досі для багатьох – ознака націоналізму, сепаратизму, причина конфліктів і моральних травм».

Природня основа і ознака української державності, закріплена в основному законі країни, перетворилася на питання розповсюдження

і використання української мови, навмисно відсилалися до другорядних, не своєчасних, не важливих. «Яка різниця, якою мовою ти говориш, давайте спочатку розвивати економіку, яка забезпечуватиме благополуччя народу, а потім поговоримо про мову». В якості «позитивних прикладів неважливості мови», наводилися одна з найстаріших європейських демократій – Швейцарська Конфедерація з чотирьма державними мовами, або Канада – країна англійських і французьких емігрантів. Обидва приклади несуть недоречний та маніпулятивний характер, оскільки, ніяк не відповідають, навіть невеликій схожості з українською історією. Подібний підхід, використовували три десятки років. Таким чином, в свідомості росіян різних поколінь, вкорінилося твердження про «штучність не існуючого українського народу та його мови», що обумовило розв'язання агресивної ідеології проти всього українського, яка з часом переродилася в справжню війну.

Сім місяців повномасштабного вторгнення надали зрозуміти єдину істину: збереження України як держави та її народу, полягає лише у всебічному запровадженні єдинної для всіх державної української мови у всіх сферах нашого життя. Розповсюджений підхід двомовності ніяким чином не сприяв добросусідським відносинам, або толерантності між Імперією та Україною. Навпаки, впродовж не одного століття, зверхне ставлення росіян до українців та нашої держави, лише відчинило двері «руському миру», який замінив витончені, подекуди, приховані форми інформаційного впливу, справжнім геноцидом українського народу.

Український мовознавець Степан Смаль-Стоцький, визнавав мову невідемним складником формування менталітету та національної свідомості.

Впродовж більш ніж 350 років, розвиток української мови гальмувався росією, яка всілякими засобами на всіх рівнях заперечувала її існування. Подібна мовна політика стала найпотужнішою технологією російського шовінізму проти українського народу [5, с.127].

Війна проти української мови розпочалася майже відразу після 1654 року. Валуєвський циркуляр 1863 року – найбільш відомий і нищівний для української мови. Всього часів царської та російської імперії створено понад 480 циркулярів, указів, постанов, ухвал, розпоряджень про заборону української мови і культури, натомість важливим пріоритетом стала всебічна підтримка російської мови і культури [2, с. 28].

Особливо вражають багатовікове використання антиукраїнської мовної політики, яка остаточно і незворотно закріпила в свідомості росіянин суцільну ворожнечу та ненависть до української мови майже на генетичному рівні. Сімдесят років – час, коли складається звичай, століття – період трансформування звичаю в традицію. Чотири століття більш ніж достатньо задля повного укорінення традиції в характер – невідємну ознаку менталітету росіян, яка полягає в невизнанні існування українського народу, його державності, належності до культурної спадщини світової спільноти [2, с.44].

Гуманітарна війна обов'язково призводить до справжньої війни – справа лише в часі. В ХХІ столітті культурна війна проти України ведеться за такими напрямками: 1) мовно-культурна агресія – довічна спроба запровадити російську мову в Україні як другу державну, що неодмінно призведе до знищення української ідентичності та державності; 2) широкомасштабна інформаційно-пропагандистська війна, обґрунтовує напад та збройну агресію проти нашої держави через те, що за твердженням російських істориків, Україна утворилася з певних територій Польщі, Угорщини, Румунії та Росії за бажанням більшовиків. Від так, свої теперішні території Україна має незаконно, тому треба «відновити справедливість», повернув території на їх «історичну батьківщину». Анексія Криму разом із окупацією Донецької та Луганської областей разом із веденням повномасштабної війни проти України, цілком, доводить «законність» таких дій з боку Росії [3, с.22].

3) дії спрямовані проти української історичної пам'яті, культивування та посилення в українцях комплексу меншовартості. Головні тези цього напрямку полягають в посиленні міфів, щодо відсутності впродовж століть української державності та неспроможність її відтворення, через відсутність справжніх лідерів нації, замість гетьманів-зрадників, завдяки яким українці зазнавали лише військові паразки; 4) конфесійна війна, яку росія веде проти України, використовуючи російську православну церкву, зазначаючи надуманість існування української мови, зневажливо ставлячись до українського війська, яке захищає свою державу [3, с. 24].

Європейська мовна хартія визначає, що охорона і розвиток регіональних мов не має шкодити державній мові, нівелюючи потребу її вивчати. В українській практиці все відбувалося навпаки. Надто толерантне ставлення до російської мови, яку можна віднести до регіональної, в південно-східних регіонах країни, поставило країну перед загрозою знищення її державності. Мовна національна свідомість громадян України не мала високого рівня [3, с. 25].

Зразковими носіями української мови були ЗМІ, насамперед телебачення, діячі культури, більшість державних діячів і урядовців, натомість в повсякденному житті, спілкуванні, продовжувала домінувати російська мова. Періодично проводилася агітація за вивчення і важливість української мови, але суттєво ситуація не змінювалася. Запровадження своєрідного соціальної політики: «не знаєш мову—не отримаєш освіту, не матимеш роботу», прирівнювалося до дискредитації прав і свобод людини.

З 16 січня 2021 року набув чинності закону» «Про забезпечення , функціонування української мови як державної». Нові норми передбачають здійснення обслуговування населення та надавання інформації про товари і послуги українською мовою підприємствами, організаціями всіх форм власності, підприємцями та іншими суб'єктами господарювання[3, с. 26].

Трагедія війни, поступово змінила в нашому суспільстві ставлення до державної мови як головного чинника української державності. Звірства , знущання, масові вбивства, катування і туртури мирного населення, привернули увагу народу до суті національних цінностей, в яких мова посідає ключове значення. Безумовно, чимало людей в повсякденному житті продовжуватимуть використовувати російську мову.

За даними соціологічного опитування за липень 2022 року, серед вчителів – 89% та 82% батьків і дітей, вважають українську мову рідною та використовують її у багатьох сферах життя: спілкуванні, родинному колі, навчальній діяльності, культурній практиці тощо.

Після 24 лютого з появою перших переселенців, на заході країни, підвищилися запити на проведення занять та курсів з української мови. Люди які пів року тому і уявити собі не могли, що будуть говорити українською, зробили свій, особистий перший крок, усвідомлення її цінності. Від тепер українська мова – гуманітарною зброєю проти російських загарбників, гвалтивників і мародерів, доводячи, що Україну не можливо поставити на коліна та знищити. Процес вивчення і розповсюдження рідної мови ставатиме всеосяжним, нині відбувається достатньо повільно але триватиме й надалі.

Список використаних джерел:

1. Алексеев В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні : монографія. Чернівці, 2013. С. 151–169.

2. Андріяш В. Державна етнополітика України в умовах глобалізації. Миколаїв : монографія Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 328 с.
3. Гриценко П. Ю Українська мова як чинник державотворення: наукові засади і моделі втілення (стенограма наукової доповіді на засіданні Президії НАН України 20 січня 2021 р.) *Вісник Національної академії наук України*. Київ, 2021. № 2. С. 22–26.
4. Дністрянський М. С. Загострення геополітичних взаємин у період постмодерну та становище України : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 154 с.
5. Токарчук О.В. Розвиток державно-правових учень представниками української еміграції (1920–1930-ті рр.) : монографія. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. 477 с.